

**Karel Hynek Mácha (1810 – 1836): Máj
(1836)**

Dalekát' cesta má!
Marné volání!!

*Mnohováženému pánu a panu
Hynkovi Kommovi,
usedlému měšťanu pražskému,
vlastenci horlivému,
na důkaz uctivosti obětuje
spisovatel.*

Čechové jsou národ dobrý!
Nešťastný, jenž v nouzi lká,
necht' se k Čechovi obrátí,
ten mu rychlou pomoc dá;
byť i Čecha nepřitelem,
nešetří Čech jeho vin.
Čechové jsou národ dobrý,
a Ty Čechů věrný syn!

Sbor
Věrný syn i bratr náš,
dobré Čechů srdce máš!

Čechové jsou národ statný,
nepřemožen český voj.
Necht' se s vítězstvím rozloučí,
proti němuž český boj.
Čech kde stojí, krutá bitva
tamť, i mnohý slavný čin.
Čechové jsou národ statný,
a Ty Čechů věrný syn!

Sbor
Věrný syn i bratr náš,
statné Čechů srdce máš!

Čechové jsou národ věrný,
věrnost jejich první čest;
vlasti své i svému králi
Čech i v smrti věrný jest.
Bůh můj – král můj – vlasti moje!
poslední je Čecha vzdech.
Čechové jsou národ věrný,
a Ty syn jich – věrný Čech!

Sbor
Věrný Čech i bratr náš,
věrné Čechů srdce máš!

Věrný syn jsi Čechů kmene,
věrný bratr bratřím svým;
jazyk český je i Tobě
otců drahým dědictvím.
České hory – české doly –
české luhy – český háj –
šírá vlast' – ta česká země
nejmilejšíť Tobě ráj.

Sbor
Věrný Čech jsi – vlastenec,
protož vděčný u věnec
květ Ti vije Čecha máj!

1

Byl pozdní večer – první máj –
večerní máj – byl lásky čas.
Hrdliččin zval ku lásce hlas,
kde borový zaváněl háj.
O lásce šeptal tichý mech;
květoucí strom lhal lásky žel,
svou lásku slavík růži pěl,
růžinu jevil vonný vzdech.
Jezero hladké v křovích stinných
zvučelo temně tajný bol,
břeh je objímal kol a kol;
a slunce jasná světů jiných
bloudila blankytnými pásky,
planoucí tam co slzy lásky.
I světy jich v oblohu skvoucí
co ve chrám věčné lásky vzešly;
až se – milostí k sobě vroucí
změnivše se v jiskry hasnoucí –
bloudící co milenci sešly.
Ouplné lůny krásná tvář –
tak bledě jasná, jasně bledá,
jak milence milenka hledá –
ve růžovou vzplanula zář;
na vodách obrazy své zřela,
a sama k sobě láskou mřela.
Dál blyštil bledý dvorů stín,
jenž k sobě šly vzdy blíž a blíž,
jak v objetí by níž a níž
se vinuly v soumraku klín,

až posléz šerem vjedno splynou.
 S nimi se stromy k stromům vinou. –
 Nejzáze stíní šero hor,
 tam bříza k boru, k bříze bor
 se kloní. Vlna za vlnou
 potokem spěchá. Vře plnou –
 v čas lásky – láskou každý tvor.

Za růžového večera
 pod dubem sličná děva sedí,
 se skály v břehu jezera
 daleko přes jezero hledí.
 To se jí modro k nohoun vine,
 dále zeleně zakvítá,
 vzdy zeleněji prosvítá,
 až v dálce v bledé jasno splyne.
 Po širošířé hladině
 umdlelý dívka zrak upírá;
 po širošířé hladině
 nic mimo promyk hvězd nezírá.
 Dívčina krásná, anjel padlý,
 co amarant na jaro svadlý,
 v ubledlých lících krásy spějí.
 Hodina, jenž jí všecko vzala,
 ta v usta, zraky, čelo její
 půvabný žal i smutek psala. –

Tak zašel dnes dvacátý den,
 v krajinu tichou kráčí sen.
 Poslední požár kvapně hasne,
 i nebe, jenž se růžojasné
 nad modrými horami míhá.
 „On nejde! – již se nevrátí! –
 svedenou žel tu zachvátí!“
 Hluboký vzdech jí nádra zdvihá,
 bolestný srdcem bije cit,
 a u tajemné vod stonání
 mísí se dívky pláč a lkání.
 V slzích se zhlíží hvězdný svit,

jenž po lících co jiskry plynou.
 Vřelé ty jiskry tváře chladné
 co padající hvězdy hynou;
 kam zapadnou, tam květ uvadne.

Viz, mihla se u skály kraje;
 daleko přes ní nahnuté
 větýrek bílým šatem vlaje.
 Oko má v dálku napnuté. –
 Teď slzy rychle utírá,
 rukou si zraky zastírá
 upírajíc je v dálné kraje,
 kde jezero se v hory kloní,
 po vlnách jiskra jiskru honí,
 po vodě hvězda s hvězdou hraje.

Jak holoubátko sněhobílé
 pod černým mračnem přelétá,
 lílie vodní zakvétá
 nad temné modro, tak se číle –
 kde jezero se v hory níží –
 po temných vlnách cosi blíží,
 rychle se blíží. Malá chvíle,
 a již co čápa vážný let,
 ne již holoubě či lílie květ,
 bílá se plachta větrem houpá.
 Štíhlé se veslo v modru koupá,
 a dlouhé pruhy kolem tvoří.
 Těm zlaté růže, jenž při doubi
 tam na horách po nebi hoří,
 růžovým zlatem čela broubí.
 „Rychlý to člunek! blíží a blíže!
 To on, to on! Ty péra, kvítí,
 klobouk, oko, jenž pod ním svítí,
 ten plášť!“ Již člun pod skalou víže.

Vzhůru po skále lehký krok
 uzoučkou stezkou plavce vede.
 Dívce se zardí tváře bledé;
 za dub je skryta. – Vstříc mu běží,
 zaplesá – běží – dlouhý skok –
 již plavci, již na prsou leží –
 „Ha! běda mi!“ Vtom lůny zář
 jí známou osvítila tvář;
 hrůzou se krev jí v žilách staví.
 „Kde Vilém můj?“

„Viz,“ plavec k ní
 tichými slovy šepce praví,
 „tam při jezeru vížka ční
 nad stromů noc; její bílý stín

hlubokoť stopen v jezera klín;
však hlouběji ještě u vodu vryt
je z mala okénka lampy svit;
tam Vilém myšlenkou se baví,
že příští den jej žití zbaví.
On hanu svou, on tvoji vinu
se dozvěděl; on svůdce tvého
vraždě zavraždil otce svého.
Msta v patách kráčí jeho činu. –
Hanebně zemře. – Poklid mu dán,
až tváře, jenž co růže květou,
zbledlé nad kolem obdrží stán,
až štíhlé oudy v kolo vpletou.
Tak skoná strašný lesů pán! –
Za hanbu jeho, za vinu svou
měj hanu světa, měj kletbu mou!“

Obrátí se. – Utichl hlas –
Po skále slezl za krátký čas,
při skále člun svůj najde.
Ten rychle letí, co čápa let,
menší a menší, až co lílie květ
mezi horami po vodě zajde.

Tiché jsou vlny, temný vod klín,
vše lazurným se pláštěm krylo;
nad vodou se bílých skví šatů stín,
a krajina kolem šepce: „Jarmilo!“
V hlubinách vody: „Jarmilo! Jarmilo!!“

Je pozdní večer – první máj –
večerní máj – je lásky čas.
Zve k lásky hrám hrdliččin hlas:
„Jarmilo! Jarmilo!! Jarmilo!!!“

2

Klesla hvězda s nebes výše,
mrtvá hvězda siný svit;

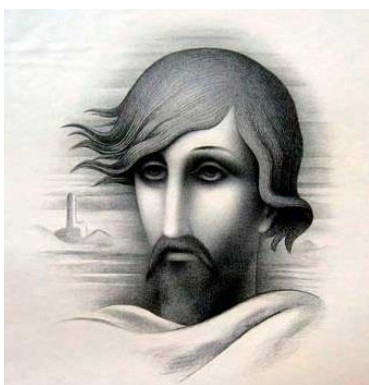
padá v neskončené říše,
padá věčně v věčný byt.
Její pláč zní z hrobu všeho,
strašný jekot, hrůzný kvíl.
„Kdy dopadne konce svého?“
Nikdy – nikde – žádný cíl.
Kol bílé věže větry hrají,
při níž si vlnky šepotají.
Na bílé zdě stříbrnou zář
rozlila bledá lůny tvář;
však hluboko u věži je temno pouhé;
neb jasna měsíce světlá moc
uzounkým oknem u sklepení dlouhé
proletší se změní v pološerou noc.
Sloup sloupu kolem rameno si podává
temnotou noční. Z venku větru vání
přelétá zavražděných vězňů co lkání,
vlasami vězně pohrává.
Ten na kamenný složen stůl
hlavu o ruce opírá;
polou sedě a kleče půl
v hloub myšlenek se zabírá.
Po měsíce tváři jak mračna jdou,
zahalil vězeň v ně duši svou;
myšlenka myšlenkou umírá. (...)

Hluboké ticho té temnosti
zpět vábí časy pominulé,
a vězeň ve svých snách dny mladosti
zas žije dávno uplynulé.
To vzpomnění mladistvých let
mladistvé sny vábilo zpět;
a vězně oko slzy lilo,
srdce se v citech potopilo; –
marná to touha v zašlý svět.

Kde za jezerem hora horu
v západní stíhá kraje,
tam – zdá se mu – si v temném boru

posledně dnes co dítko hraje.
 od svého otce v svět vyhnán,
 v loupežnickém tam roste sboru.
 Později vůdcem spolku zván
 dovede činy neslýchané,
 všude jest jméno jeho znané,
 každémuť: „Strašný lesů pán!“
 Až posléz láska k růži svadlé
 nejvejš roznítí pomstu jeho,
 a poznav svůdce dívky padlé
 zavraždí otce neznámého.
 Protož jest u vězení dán;
 a kolem má být odpraven
 již zítra strašný lesů pán,
 jak první z hor vyvstane den. (...)

„Sok – otec můj! vrah – jeho syn,
 on svůdce dívky mojí! –
 Neznámý mně. – Strašný můj čin
 pronesl pomstu dvojí.
 Proč rukou jeho vyvržen
 stal jsem se hrůzou lesů?
 Čí vinu příští pomstí den?
 Čí vinou kletbu nesu?
 Ne vinou svou! – V života sen
 byl jsem já snad jen vyváben,
 bych ztrestal jeho vinu?
 A jestliže jsem vůlí svou
 nejednal tak, proč smrtí zlou
 časně i věčně hynu? –
 Časně i věčně? – věčně – čas –“
 Hrůzou umírá vězně hlas
 obražený od temných stěn;
 hluboké noci němý stín
 daleké kobky zajme klín,
 a paměť vězně nový sen.

„Ach – ona, ona! Anjel můj!
 Proč klesla dřív, než jsem ji znal?

Proč otec můj? – Proč svůdce tvůj?
 Má kletba –“ Léč hluboký žal
 umoří slova. Kvapně vstal;
 nocí řinčí řetězů hřmot,
 a z mala okna vězně zrak
 zalétá ven za hluky vod. –
 Ouplný měsíc přikryl mrak,
 než nade temný horní stín
 vychází hvězdy v noci klín;
 i po jezeru hvězdný svit
 co ztracené světlo se míhá.
 Zrak vězně tyto jiskry stíhá,
 a v srdce bolný vodí cit.
 „Jak krásnáť noc! Jak krásný svět!
 Jak světlo – stín se střídá!
 Ach zítra již můj mrtvý hled
 nic více neuhlídá!
 A jako venku šedý mrak
 dál – dál se rozestírá:
 tak –“ Sklesl vězeň, sklesl zrak,
 řetězů řinčí hřmot, a pak
 u tichu vše umírá. (...)

Zhasla měsíce světlá moc
 i hvězdný svit, a kol a kol
 je pouhé temno, šířý dol
 co hrob daleký zívá.
 Umlkl vítr, vody hluk,
 usnul i líbý trouby zvuk,
 a u vězení síni dlouhé
 je mrtvé ticho, temno pouhé.
 „Hluboká noc – temná je noc! –
 Temnější mně nastává – – –
 Pryč, myšlenko!“ – A citu moc
 myšlenku překonává.

Hluboké ticho. – Z mokrých stěn
 kapka za kapkou splyne,
 a jejich pádu dutý hlas
 dalekou kobkou rozložen,
 jako by noční měřil čas,
 zní – hyne – zní a hyne –
 zní – hyne – zní a hyne zas.

„Jak dlouhá noc – jak dlouhá noc –
 Však delší mně nastává. – – –
 Pryč, myšlenko!“ – A hrůzy moc
 myšlenku překonává. –
 Hluboké ticho. – Kapky hlas
 svým pádem opět měří čas.

„Temnější noc! – – – Zde v noční klín
ba lůny zář, ba hvězdný kmit
se vloudí – – tam – jen pustý stín,
tam žádný – žádný – žádný svit,
pouhá jen tma přebývá.
Tam všecko jedno, žádný díl –
vše bez konce – tam není chvíl,
nemine noc, nevstane den,
tam času neubývá. –
Tam žádný – žádný – žádný cíl –
bez konce dál – bez konce jen
se na mne věčnost dívá.
Tam prázdno pouhé – nade mnou,
a kolem mne i pode mnou
pouhé tam prázdno zívá. –
Bez konce ticho – žádný hlas –
bez konce místo – noc – i čas – – –
To smrtelný je mysle sen,
toť, co se ‚nic‘ nazývá.
A než se příští skončí den,
v to pusté nic jsem uveden. – – –“
Vězeň i hlas omdlívá. (...)

Intermezzo I **Půlnoc** **(Krajina)**

V rozlehlých rovinách spí bledé lůny svit,
kolem hor temno je, v jezeru hvězdný kmit,
nad jezerem pahorek stojí.
Na něm se sloup, s tím kolo zdvíhá,
nad tím se bílá lebka míhá,
kol kola duchů dav se rojí;
hrůzných to postav sbor se stíhá.

Sbor duchů

„V půlnočních ticho je dobách;
světýlka bloudí po hrobách,
a jejich modrá mrtvá zář
svítí v dnes pohřbeného tvář,
jenž na stráží – co druzí spí –
o vlastní křížek opřený
poslední z pohřbených zde dlí.
V zenitu stojí šedý mrak,
a na něm měsíc složený
v ztrhaný mrtvý strážce zrak
i v pootevřené huby
přeskřípené svítí zuby.“

Jeden hlas

„Teď pravý čas! – připravte stán –
neb zítra strašný lesů pán
mezi nás bude uveden.“

Sbor duchů

(sundavaje lebku)

„Z mrtvého kraje vystup ven,
nabudiž život – přijmi hlas,
buď mezi námi – vítěj nám.
Dlouho jsi tady bydlil sám,
jiný tvé místo zajme zas.“

Lebka

(mezi nimi kolem se točíc)

„Jaké to oudů toužení,
chtí opět býti jedno jen.
Jaké to strašné hemžení,
můj nový sen. – Můj nový sen! –“

Jeden hlas

„Připraven jestiť jeho stán.
Až zítra půlnoc nastane,
vichr nás opět přivane.
Pak mu buď slavný pohřeb dán.“

Sbor duchů

„Připraven jestiť jeho stán.
Až zítra půlnoc nastane,
vichr nás opět přivane.
Pak mu buď slavný pohřeb dán.“

Jeden hlas

„Rozlehlým polem leť můj hlas:
pohřeb v půlnoční bude čas!
Co k pohřbu dá, každý mi zjev!“

Čekan s kolem

„Mrtvému rakví budu já.“

Žáby z bažiny

„My odbudem pohřební zpěv.“

Vichr po jezeru

„Pohřební hudbu vichr má.“

Měsíc v zenitu

„Já bílý příkrov tomu dám.“

Mlha po horách

„Já truchloroušky obstarám.“

Noc

„Já černá roucha doručím.“

Hory v kolo krajiny

„Roucha i roušky dejte nám.“

Padající rosa

„A já vám slzy zapůjčím.“

Suchopar

„Pak já rozduji vonný dým.“

Zapadající mračno

„Já rakev deštěm pokropím.“

Padající květ

„Já k tomu věnce uviji.“

Lehké větry

„My na rakev je donesem.“

Svatojánské mušky

„My drobné svíce ponese.“

Bouře zhluboka

„Já zvonů dutý vzbudím hlas.“

Krtek pod zemí

„Já zatím hrob mu vyryji.“

Čas

„Náhrobkem já ho přikryji.“

Přes měsíc letící hejno nočního ptactva

„My na pohřební přijdem kvas.“

Jeden hlas

„Slavný mu pohřeb připraven.

Ubledlý měsíc umírá,

Jitřena brány otvírá,

již je den, již je den!“

Sbor duchů

„Již je den, již je den!“

(*Zmizí.*)

3

Nad temné hory různý den
vystav májový budí dol,
nad lesy ještě kol a kol –
lehká co mlha – bloudí sen.
Modravé páry z lesů temných
v růžové nebe vstoupají,
i nad jezerem barev jemných
modré se mlhy houpají;
a v břehu jeho – v stínu hory –
i širým dolem – dál a dál –
za lesy – všude bílé dvory
se skvějí; až – co mocný král,
ohromný jako noci stín
v růžový strmě nebes klín –
nejzáz vrchů nejvyšší stál.

Ledvaže však nad modré temno hor
brunatné slunce rudě zasvitnulo,
tu náhle ze sna všechno procitnulo,
a vesel plesá vešker živý tvor.
V jezeru zeleném bílý je ptáků sbor,
a lehkých člunků běh i rychlé veslování
modravé stíny vln v rudé pruhy rozhání.
Na břehu jezera borový šumí háj,
z něj drozdů slavný žalm i jiných ptáků zpěv
mísí se u hlasy dolem bloudících děv;
veškeren živý tvor mladistvý slaví máj.
A větru ranního – co zpěvu – líbé vání
tam v dolu zeleném roznáší bílý květ,
tam řídí nad lesy divokých husí let,
tam zase po horách mladistvé stromky sklání.

–
Leč výjev jediný tu krásu jitra zkalí.
Kde v širé jezero uzounký ostrov sahá,
z nějž města malého i bílé věže stín
hlubokot' stopený v zelený vody klín,
náramný křik a hřmot mladým se jitem
vzmahá,
a valný zástup se z bran mala města valí.
Zdaleka spěchá lid – vzdy větší zástup ten –
vzdy větší – větší jest – vzdy roste tento pluk;
nesmírné množství již. – Vzdy větší jeho
hluk.

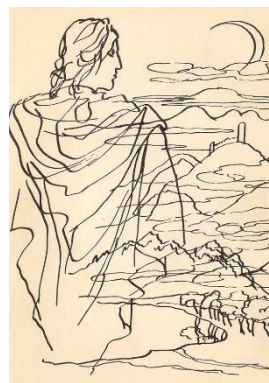
Nešťastný zločinec má býti vyveden.

Teď z mala města bran vojenský pluk
vychází,
povolným krokem on zločince doprovází,
jenž v středu jeho jde jak jindy ozdoben.
Utichl množství hluk – leč znovu počne zas,
a mnohý v hluku tom vynikne silný hlas:
„To on, to on! Ty péra, kvítí,
klobouk, oko, jenž pod ním svítí!
Ten jeho plášť, to on, to on! To strašnýť lesů
pán!“
Tak lidem ode všech voláno bylo strán;
a větší vzdy byl hluk – vzbouřených jako vod
–
čím blíže zločince zdlouhavý vedl chod.
Kolem něj zástup jde – co nebem černý mrak,
z něho – co blesku svit – v slunci se leskne
zbraň.
Volně jde nešťastný – upřený v zemi zrak.
Z městečka zvonku hlas. Množství se modlí
zaň.

Na břehu jezera malý pahorek stojí,
na něm se dlouhý kůl, na kůlu kolo zdvíhá.
Blíž strmí kolmý vrch, na vrchu vrchol dvojí,
na vyšším vrcholi bílá se kaple míhá.
U volném průvodu ku kapli přišel sbor;
všickni teď ustoupí – zločinec stojí sám.
Posledněť vyveden v přírody slavný chrám,
by ještě popatřil do lůna temných hor,
kde druhdy veselý dětinství trávil věk;
by ještě jedenkrát v růžový nebe klín
na horu vyveden, před bílé kaple stín,
nebe i světů všech pánovi svůj vzdal vděk.
Umlknul vešken hluk, nehnutý stojí lid,
a srdce každého zajímá vážný cit.
V soucitu s nešťastným v hlubokém smutku
plál
slzící lidu zrak obrácen v hory výš,
kde nyní zločinec, v přírody patře říš,
před Bohem pokořen v modlitbě tiché stál.

Vyšlého slunce rudá zář
zločince bledou barví tvář,
a slzy s oka stírá,
jenž smutně v dálku zírání.
Hluboko pod ním krásný dol,
temné jej hory broubí kol,
lesů věnec objímá.
Jasně jezero dřímá

u středu květoucího dolu.
Nejblíž se modro k břehu vine,
dále zeleně zakvítá,
vzdy zeleněji prosvítá
až posléz v bledé jasno splyne.
Bílé dvory u velkém kolu
sem tam jezera broubí břeh.
V jezeru bílých ptáků sbor,
a malých člunků rychlý běh,
až kde jezero v temno hor
v modré se dálce níží.
Lodky i bílé v břehu dvory –
věž – město – bílých ptáků rod –
pahorky vkolo – temné hory –
vše stopeno ve lůno vod,
jak v zrcadle se zhlíží.
Tam v modré dálce skály lom
květoucí břeh jezera tíží,
na skále rozlehlý je strom –
starý to dub – tam – onen čas,
kde k lásce zval hrdliččin hlas,
nikdy se nepřiblíží. –
Nejblíže pahorek se zdvíhá,
na něm se kůl a kolo míhá.
Po hoře – na níž stojí – háj
mladistvý hučí – smutný stesk –
nad širým dolem slunce lesk,
a ranní rosa – jitřní máj.

To vše zločinec ještě jednou zřel,
to vše, jež nyní opustiti měl,
a hluboký srdce mu žel uchvátí;
hluboce vzdechne – slza slzu stíhá –
ještě jednou – posledně – vše probíhá,
pak slzavý v nebe svůj zrak obrátí.
Po modrém blankytu bělavé páry hynou,
lehounký větřík s nimi hraje;
a vysoko – v daleké kraje
bílé obláčky dálným nebem plynou,

a smutný vězeň takto mluví k ní:
 „Vy, jenž dalekosáhlým během svým
 co ramenem tajemným zemi objímáte,
 vy hvězdy rozplynulé, stíny modra nebe,
 vy truchlenci, jenž rozsmutnivše sebe,
 v tiché se slzy celí rozplýváte,
 vás já jsem posly volil mezi všemi.
 Kudy plynete u dlouhém dálném běhu,
 i tam, kde svého naleznete břehu,
 tam na své pouti pozdravujte zemi.
 Ach zemi krásnou, zemi milovanou,
 kolébku mou i hrob můj, matku mou,
 vlast' jedinou i v dědictví mi danou,
 šírou tu zemi, zemi jedinou! –
 A až běh váš onu skálu uhlídá,
 kde v břehu jezera – tam dívku uplakanou –“
 Umlkl již, slza s slzou se střídá.
 Teď s výše hory s věznem kráčí pluk
 širokou stezkou v středu mlada borku,
 doleji – dole – již jsou na pahorku –
 a znovu ztichl šíra množství hluk.
 Přichystán již popravce s mečem stojí,
 jedenkrát ještě vězeň zdvihl zrak,
 pohledl vůkolím – povzdechl – pak –
 spustiv je zas – k blízké se smrti strojí.
 Obnažil vězeň krk, obnažil nádra bílé,
 poklekl k zemi, kat odstoupí, strašná chvíle –
 pak blyskne meč, kat rychlý stoupne krok,
 vkolo tne meč, zločinci blyskne v týle,
 upadla hlava – skok i – ještě jeden skok –
 i tělo ostatní ku zemi teď se skloní.
 Ach v zemi krásnou, zemi milovanou,
 v kolébku svou i hrob svůj, matku svou,
 v vlast' jedinou i v dědictví mu danou,
 v šírou tu zemi, zemi jedinou,
 v matku svou, v matku svou, krev syna teče
 po ní.

Po oudu lámán oud, až celé vězně tělo

u kolo vpleteno nad kulem v kole pnělo,
 i hlava nad kolem svůj obdržela stán;
 tak skončil života dny strašný lesů pán;
 na mrtvé tváři mu poslední dřímá sen.
 Na něj se dívajíc – po celý dlouhý den
 nesmírné množství v kol mala pahorku stálo;
 teprv až k západu schýlivši slunce běh
 veselo v mrtvý zrak sřáté hlavy se smálo,
 utichl jezera šíry – večerní břeh.

Nad dálkou temných hor poslední požár plál;
 v hluboké ticho to měsíce vzešla zář,
 stříbřící hlavy té ubledlou mrtvou tvář
 i tichý pahorek, jenž v břehu vody stál.
 Města jsou vzdálená co bílý v modru mrak,
 přes ně v kraj daleký nesl se mrtvý zrak,
 v kraj, kde co dítě on – Ó krásný – krásný
 věk!

Daleko zanesl věk onen časů vztek,
 dalekoť jeho sen, umrlý jeho stín,
 obraz co bílých měst u vody stopen klín,
 takt' jako zemřelých myšlenka poslední,
 tak jako jméno jich, pradávných bojů hluk,
 dávná severní zář, vyhaslé světlo s ní,
 zbortěné harfy tón, ztrhané strůny zvuk,
 zašlého věku děj, umřelé hvězdy svit,
 zašlé bludice pouť, mrtvé milenky cit,
 zapomenutý hrob, věčnosti skleslý byt
 vyhasla ohně kouř, slitého zvonu hlas,
 to jesti' zemřelých krásný dětinský čas.
 Je pozdní večer – druhý máj –
 večerní máj – je lásky čas,
 hrdliččin zve ku lásce hlas:
 „Viléme! Viléme!! Viléme!!!“

Intermezzo II

Stojí hory proti sobě,
 z jedné k druhé mrak přepnutý
 je, co temný strop klenutý,
 jednu k druhé pevně víže.
 Ouvalem tím v pozdní době
 ticho, temno jako v hrobě.
 Za horami, kde pod mrakem
 ve vzdálí se rozstupují –
 v temné dálce, něco níže
 kolmé skály k sobě blíže
 než hory se sestupují,
 takže siným pod oblakem
 skály ouzkou bránu tvoří.
 Za tou v dálce pode mrakem

temnorudý požár hoří,
dlouhý pruh v plamenné záři
západní rozvinut stranou,
po jehožto rudé tváři
noční ptactvo kola vedší,
jako by plamennou branou
nyní v dálku zalétalo.
Hasnul požár – bledší – bledší,
až se širošíře nebe
noční rosou rozplakalo,
rozsmutnivši zem i sebe.

V hlubokém ouvalu klínu,
ve stovkách dubů stínu,
sbor u velkém kole sedí.
Zahalení v pláště bílé,
jsou to druzi noční chvíle.
Každý před se v zemi hledí
beze slova, bez pohnutí,
jak by kvapnou hrůzou jmutí
v sochy byli proměnění.
Večerních co krajin pění
tichý šepot – tiché lkání –
nepohnutým kolem plynul,
tichý šepot bez přestání:
„Vůdce zhynul! – vůdce zhynul!“ –

V kotouči jak vítr skučí,
nepohnutým kolem zvučí:
„Vůdce zhynul! – vůdce zhynul!“ –

Jako listů šepotání
pode skálou při ozvěně,
znělo kolem bez přestání,
jednozvučně, neproměnně:
„Vůdce zhynul! – vůdce zhynul!“ –

Zachvěly se lesy dalné,
ozvaly se nářky valné:
„Pán náš zhynul! – zhynul!! – zhynul!!!“ –

4

Krásný máj uplynul, pohynul jarní květ,
a léto vzplanulo; – pak letní přešel čas,
podzim i zima též – i jaro vzešlo zas;
až mnohá léta již přenesl časů let.

Byl asi sedmý rok, poslední v roce den;
hluboká na něj noc. – S půlnocí nový rok
právě se počínal. V vůkolí pevný sen,

jen blíže jezera slyšeti koně krok.
Mého to koně krok. – K městu jsem nocí jel;
a přišed k pahorku, na němž byl tichý stán
dávno již obdržel přestrašný lesů pán,
poprvé Viléma bledou jsem lebku zřel.
Půlnoční krajinou, kam oko jen dosáhlo,
po dole, po horách, lesy, jezerem, polem,
co příkrov daleký sněhu se bělmo táhlo,
co příkrov rozstřený – nad lebkou i nad
kolem.
V hlubokých mrákotách bledý se měsíc
ploužil,
časem zněl sovy pláč, ba větru smutné chvění,
a větrem na kole kostlivce rachocení,
že strach i ňadra má i mého koně oužil.
A tam, kde města stín, v cvál poletěl jsem s
koněm,
i po kostlivci jsem hned druhý den se tázal;
starý mi hospodský ku pahorku ukázal,
a – již jsem dříve psal – smutnou dal zprávu o
něm.

Pak opět žití běh v šířý mě vedl svět,
mnohý mě bouřný vír v hluboký smutek
zchvátil;
leč smutná zpráva ta vzdy vábila mě zpět,
až s mladým jarem jsem ku pahorku se vrátil.
S západem slunce jsem tam na pahorku seděl,
nade mnou kolo – kůl – kostlivec – lebka
bledá;
smutným jsem okem v dál krajiny jarní
hleděl,
až tam kde po horách mlha plynula šedá.

Byl opět večer – první máj –
večerní máj – byl lásky čas;
hrdliččin zval ku lásce hlas,
kde borový zaváněl háj.
O lásce šeptal tichý mech,

květoucí strom lhal lásky žel,
svou lásku slavík růži pěl,
růžinu jevil vonný vzdech.
Jezero hladké v křovích stinných
zvučelo temně tajný bol,
břeh je objímal kol a kol,
co sestru brat ve hrách dětinných.
A kolem lebky pozdní zář
se vložila, co věnec z růží;
kostlivou, bílou barví tvář
i s pod bradu svislou jí kůží.
Vít si dutou lebkou hrál,
jak by se mrtvý zhloubi smál.
Sem tam polétal dlouhý vlas,
jejž bílé lebce nechal čas,
a rosne kapky zpod se rděly
jako by lebky zraky duté,
večerní krásou máje hnuté,
se v žaluplných slzách skvěly.

Tak seděl jsem, až vzešlá lůny zář
i mou i lebky té bledší činila tvář,
a – jako příkrovu – bělost její rozsáhlá
po dole – po lesích – po horách v dál se táhla.
Časem se z daleka žežhulčino volání
ještě v dol rozléhá, časem již sova stůně;
z vůkolních dvorů zní psů výtí i štekání.
Vkol suchoparem je koření líbá vůně,
pahorkem panny jsou slzičky vzkvétající.
Tajemné světlo je v jezera dálném lůně;
a mušky svítivé – co hvězdy létající –
kol kola blysknavé u hře si kola vedou.
Časem si některá zasedši v lebku bledou,
vbrzku zas odletí co slza padající.

Poznámky a vysvětlivky:

amarant – teplomilná rostlina laskavec; to, že by právě na jaře uvadla, je máchovský protimluv (viz též etymologie názvu), který má patrně vyjádřit intenzitu Jarmilina smutku; **anjel** – anděl; **byt** – zde filozofický pojem *existence*; **čekan** – zde kůl, na němž je vodorovně nasazeno popravčí kolo; **hrdlička** – míněna *hrdlička divoká*, pestřeji zbarvená a v České republice mnohem vzácnější (vyhlášena ptákem roku 2019) než běžná hrdlička zahradní (která se do Českých zemí rozšířila teprve ve 20. století z Balkánu); **Hynek Komm** – pražský živnostník (pekař), podporoval vydávání česky psaných knih; **klesnout** – zde mravně upadnout; **lazurný** – průsvitný; **luh** – vlhká louka podél vody; **nešetřit** – zde nezkoumat; **než jsem ji znal** – zde: než jsme se spolu poprvé milovali; **promyk** – záblesk; **stán** – místo, umístění; **suchopar** – patrně míněn *suchopýr*: vlhkomilná rostlina, jejíž semena jsou jako chmýří roznášena větrem; **zardít se** – začervenat se; **žežhulka** – kukačka.

I v smutném zraku mém dvě vřelé slzy stály,
co jiskry v jezeru, po mé si tváři hrály;
neb můj též krásný věk, dětinství mého věk
daleko odnesl divoký času vztek.
Dalekoť jeho sen, umrlý jako stín,
obraz co bílých měst u vody stopen klín,
takt' jako zemřelých myšlenka poslední,
tak jako jméno jich, pradávných bojů hluk,
dávná severní zář, vyhaslé světlo s ní,
zbořené harfy tón, ztrhané struny zvuk,
zašlého věku děj, umřelé hvězdy svit,
zašlé bludice pout', mrtvé milenky cit,
zapomenutý hrob, věčnosti skleslý byt,
vyhasla ohně kouř, slitého zvonu hlas,
mrtvé labutě zpěv, ztracený lidstva ráj,
to dětinský můj věk.

Nynější ale čas
jinošství mého – je, co tato báseň, máj.
Večerní jako máj ve lůně pustých skal;
na tváři lehký smích, hluboký v srdci žal.
Vidíš-li poutníka, an dlouhou lučinou
spěchá ku cíli, než červánky pohynou?
Tohoto poutníka již zrak neuzří tvůj,
jak zajde za onou v obzoru skalinou,
nikdy – ach nikdy! To budoucí život můj.
Kdo srdci takému utěchy jaké dá?
Bez konce láska je! – Zklamánať láska má!

Je pozdní večer – první máj –
večerní máj – je lásky čas;
hrdliččin zve ku lásce hlas:
„Hynku! Viléme!! Jarmilo!!!“

<https://www.informuji.cz/objekt/10895-jarmilina-skala/>

<https://www.lupomesky.cz/maj/may.html>

<https://www.slevomat.cz/vylety/3685-bezdez>

<https://www.citarny.cz/nove-knihy/poezie/poezie-klasicka/karel-hynek-macha-maj>

<https://www.citarny.cz/knihy-lide/o-knihach-a-lidech/ilustratori-knihy/machuv-maj-s-ilustracemi-boudy-zrzaveho-toyen-alese-tesare-svolinskeho>

[http://www.artbohemia.cz/cs/grafiky-](http://www.artbohemia.cz/cs/grafiky-tisky/15497-poprava-khmacha-maj-.html)

[tisky/15497-poprava-khmacha-maj-.html](http://www.artbohemia.cz/cs/grafiky-tisky/15497-poprava-khmacha-maj-.html)

[https://cz.pinterest.com/pin/54789111091363](https://cz.pinterest.com/pin/547891110913631294/)

[1294/](https://cz.pinterest.com/pin/547891110913631294/)